

Перелік використаної літератури

1. Козак Ю. Г., Мацкул В. М. Математичні методи та моделі для магістрів з економіки. Практичні застосування [текст]: навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2017. С. 254.
2. Терещенко В.М., Бугайов А.Д. Алгоритми машинного навчання у контексті великих даних. Штучний інтелект, 3, 2018. С. 80–86.
3. Кононова К.Ю. Машинне навчання: методи та моделі: підручник для бакалаврів, магістрів та докторів філософії спеціальності 051 «Економіка». ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. 301 с.
4. Твердохліб А.О., Коротін Д.С. Ефективність функціонування комп'ютерних систем при використанні технології блокчейн і баз даних. Таврійський науковий вісник. Серія: Технічні науки, 2022. №. 6.
5. Цвик О.С. Аналіз і особливості програмного забезпечення для контролю трафіку. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Технічні науки, 2023. № 1.

Бондар Н. О.¹ Семенихіна О. А.²

¹ старший викладач кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування,
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна

² здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спец. 072 Фінанси,
банківська справа та страхування, Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна

НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ЗАСІБ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМИ РИЗИКАМИ: ДОСВІД КРАЇН ЄС ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

В умовах економічної нестабільності й глобальних перетворень суттєво підвищується ймовірність ризиків настання непередбачуваних подій, що можуть призвести до значної матеріальної й фізичної шкоди як окремим представникам суспільства, так і діяльності суб'єктів господарювання. Страхування є одним з дієвих засобів управління ризиками в різних сферах економічної діяльності та життєдіяльності населення країни, у тому числі у соціальній сфері.

Сучасні демографічні тенденції, зокрема старіння населення та зменшення співвідношення працюючих до пенсіонерів, створюють значне навантаження на державні пенсійні системи у всьому світі. За даними Світового банку до 2050 року частка населення віком понад 60 років у розвинених країнах перевищить 30% [1]. Саме тому, розвиток недержавного пенсійного забезпечення (НПЗ) стає критично важливим елементом соціального захисту населення.

Досвід країн Європейського Союзу демонструє ефективність багаторівневої пенсійної системи, з достатнім рівнем пенсійних виплат. Згідно з Законом

України «Про недержавне пенсійне забезпечення» система НПЗ становить третій рівень пенсійної системи України [2].

Досліджуючи теоретичні засади НПЗ, варто зазначити, що згідно з працями провідних вчених ефективність системи НПЗ залежить від інституційної спроможності фінансового ринку та рівня довіри населення. Так Коваль О. П. наголошує на важливості інституційного розвитку фінансового ринку як ключового фактору ефективності НПЗ, професор Ткаченко Н.В. акцентує увагу на взаємозв'язку між довірою населення та ефективністю системи НПЗ, Федоренко А.В. підкреслює комплексний характер розвитку системи НПЗ [3]. Слід підкреслити спільність їхніх поглядів щодо двох ключових факторів успішності системи НПЗ:

- Інституційна спроможність фінансового ринку;
- Рівень довіри населення до фінансових інституцій.

Варто зазначити, що ці фактори є взаємопов'язаними та взаємозалежними. Розвиток інституційної спроможності сприяє підвищенню довіри населення, а зростання довіри, в свою чергу, стимулює подальший розвиток фінансових інституцій.

Основні моделі організації НПЗ, які застосовуються у країнах світу, та показники розвитку НПЗ країн ЄС у 2023 р., подано у таблицях 1 та 2.

Таблиця 1 – Основні моделі організації НПЗ [4]

Модель	Характеристики	Країни застосування
Корпоративна	Професійні пенсійні фонди	Нідерланди, Швейцарія
Індивідуальна	Індивідуальні пенсійні рахунки	Велика Британія, США
Змішана	Корпоративні та індивідуальні	Німеччина, Франція

Таблиця 2 – Основні показники розвитку НПЗ країн ЄС у 2023 р. [4]

Країна	Охоплення працюючого населення, %	Активи НПФ до ВВП, %	Середня річна дохідність, %
Нідерланди	88	213	6,2
Данія	65	229	5,8
Швеція	90	107	5,5
Польща	66	7,9	4,2

За даними таблиці 2 Нідерланди є взірцем ефективності функціонування НПЗ у світі. Історія становлення системи НПЗ у цій країні почалася у 1949 р. з прийняття закону про обов'язкові професійні пенсійні схеми, далі у 1970-ті було впроваджено податкові стимули і у 2000-ті почалась цифровізація та модернізація системи. Статистичні показники Нідерландів у 2023 р. свідчать про охоплення 88% працюючого населення. Сумарні активи НПФ складають 213% ВВП та середній рівень заміщення доходу складає 70-80%. Згідно з дослідженням Світового банку ключовими факторами успіху НПЗ у Нідерландах є:

- обов'язкова участь працівників у професійних пенсійних схемах;
- податкові стимули для роботодавців та працівників;
- ефективна система управління інвестиційними ризиками [5].

Данія характеризується інноваційним підходом до системи НПЗ, що характеризується автоматичною реєстрацією працівників, гнучкими інвестиційними стратегіями та високим рівнем цифровізації [6].

Ключовими факторами, що створили передумови розвитку НПЗ в Україні, є демографічні та економічні фактори. Основні показники розвитку НПЗ в Україні, сформовані на підставі статистичних даних Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, представлено у таблиці 3.

Таблиця 3 – Основні показники розвитку НПЗ в Україні [7]

Показник	2022	2023	2024
Кількість НПФ	63	58	55
Кількість учасників (тис.)	875,6	883	890,2
Загальні активи (млрд грн)	3,4	3,8	4,1
Середній розмір внеску (грн/міс)	825	967	1150

Найбільшими НПФ в Україні є Корпоративний недержавний пенсійний фонд Національного банку України, активи якого станом на 01.01.2024 року становлять 2089 млн. грн [8], та Відкритий пенсійний фонд «ПриватФонд» з активами вартістю 516 млн. грн. станом на 17.11.24 [9]. До 2030 року прогнозується зростання охоплення НПЗ працюючого населення з 12% до 40%, та зростання доходності з 12% до 18% [10].

Досвід країн ЄС демонструє, що ефективна система НПЗ базується на збалансованому поєднанні обов'язкових та добровільних елементів, сучасних технологічних рішеннях та стимулюючій податковій політиці. І в Україні з метою підвищення рівня соціальної захищеності населення критично важливим є впровадження кращих європейських практик.

Перелік використаної літератури

1. Global Pension Systems and Their Reform: Worldwide Trends. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2024>
2. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 № 1057-IV. Дата оновлення: 01.07.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>
3. Коваль О. П. Перспективи впровадження загальнообов'язкової накопичувальної пенсійної системи в Україні: вплив на економічну безпеку: монографія. К.: НІСД, 2021. – 240 с.
4. Pension Markets in Focus 2023. Paris: OECD Publishing. 180 p. URL: <https://www.oecd.org/>
5. Pension Systems in the EU: Adequate and Sustainable? URL: <https://www.worldbank.org/ext/en/home>
6. European Pension Funds Overview. London. 234 p URL: <https://www.pwc.com/gx/en.html>

7. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Аналітичні дані щодо розвитку ринку НПЗ в Україні 2019-2023. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/>
8. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://knpf.bank.gov.ua/>
9. ВПФ «ПриватФонд». URL: <https://privatfond.com.ua/>
10. USAID (2024). Розвиток фінансового сектору в Україні. URL: <https://www.usaid.gov/ukraine>

Фурсова В. А.¹, Шамілова Ф. Ш.²

¹ канд. екон. наук, доц., доцент кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування, Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна

² здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спец. 072 Фінанси, банківська справа та страхування, Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна

ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЛЯ НІВЕЛЮВАННЯ ЧИННИКІВ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Формування фінансових результатів підприємства є складним процесом, на який впливає значна кількість внутрішніх та зовнішніх чинників. Ефективне управління фінансовими результатами передбачає застосування інструментів фінансового механізму, які допомагають нівелювати негативні фактори, мінімізувати ризики та забезпечити стабільний розвиток підприємства.

На сьогодні в сучасній економічній літературі відсутній єдиний підхід щодо визначення сутності поняття «фінансовий результат», але у загальному розумінні його трактують як результат діяльності суб'єктів господарювання, який дорівнює різниці між сумами доходів та відповідних їм витрат та виражений у абсолютних показниках прибутку або збитку [1, с. 86].

На фінансові результати підприємства впливають, як зовнішні так і внутрішні чинники. Так, серед основних внутрішніх факторів впливу на фінансові результати суб'єкта господарювання належать: рівень операційних витрат; обсяги виробництва та реалізації; ефективність використання ресурсів [2, 3]. Слід додати, що всі внутрішні фактори взаємопов'язані, так скорочення операційних витрат шляхом оптимізації використання матеріалів без зниження якості продукції сприяє збільшенню обсягів продажів, а неефективне використання ресурсів може призводити до зростання витрат, що негативно позначається на обсягах реалізації та фінансових результатах підприємства.

Щодо зовнішніх чинників, то ключовими є: зміна ринкової кон'юнктури (зміна попиту на продукцію підприємства, зростання рівня конкуренції, зміна цін на сировину, енергоресурси або логістику); податкове та регуляторне середовище (зміна у податковій політики, впровадження нових регуляторних вимог, стандартів, правова нестабільність); курсові коливання та інфляція [2, 3].